

Европейски съд по правата на човека

Уийкс срещу Обединеното кралство (Weeks v. the United Kingdom)

Жалба № 9787/82, А.114

Решение от 2 март 1987г.

(резюме)*

Чл. 5, т. 1: право на свобода и сигурност; **чл. 5, т. 1, б. “а”:** лишаване от свобода по силата на присъда; **чл. 5, т. 4:** право да се обжалва законността на задържането.

Лишаването от свобода трябва не само да следва хронологически присъдата, но и да е в достатъчна причинна връзка с нея. Изискваната от чл. 5, т. 1, б. “а” причинна връзка би била прекъсната, ако решенията да не се освободи или повторно да се задържи едно лице почиват на основания, които са несъвместими с целите на съда, постановил присъдата.

Възможността по чл. 5, т. 4, за сезиране на “съд”, разполагащ с компетентност да се произнесе “в кратък срок” дали лишаването от свобода е станало “незаконно”, трябва да бъде открита в момента на всяко ново задържане, след като съответното лице е било на свобода, а също и на разумни интервали през цялото време на лишаването му от свобода. Чл. 5, т. 4 не гарантира право на съдебен контрол с обхват, който би позволил на съда да из земе дискрецията на решаващия орган по всички аспекти на случая, включително по въпроси на целесъобразност. Контролът обаче трябва да бъде достатъчно широк, за да обхване и онези условия, които съгласно Конвенцията са съществени за законността на задържането на лице, изтъпяващо специфичния вид лишаване от свобода, наложено в случая.

Факти по делото

През декември 1966 г. жалбоподателят бил осъден на доживотно лишаване от свобода, с “неопределена присъда”. Това означавало по вътрешното право, че той се считал лишен от свободата си за цял живот, но компетентният административен орган можел да го освобождава условно и да го задържа отново в зависимост от развитието му и от опасността, която той представлява за обществото или за самия себе си. Той бил освободен условно за първи път през март 1976 г. През юни 1977 г. бил арестуван и задържан под стража по обвинение в извършване на нови престъпления. През време на това му задържане било отменено условното му освобождаване и той останал в затвора, макар и по новите обвинения да бил условно освободен от отговорност. През октомври 1982 г. той

---

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

бил отново освободен. Както във всички подобни случаи на доживотно лишаване от свобода, освобождаването му било подчинено на определени условия: да следва инструкциите на длъжностното лице, под чийто надзор бил поставен, да живее само на одобрено от него място, както и да не напуска без негово разрешение територията на страната. Жалбоподателят бил повторно задържан през април 1985 г., след като освобождаването му било отменено през ноември 1984 г. поради неспазване на поставените му условия. Той останал в затвора до септември 1985 г., когато отново бил освободен условно. Това освобождаване било отменено през март 1986 г., отново поради несъобразяване с поставените условия, но жалбоподателят бил избягал във Франция.

Резюме на решението на Европейския съд

Жалбоподателят не оспорва, че неговото първоначално лишаване от свобода след осъждането му през 1966 г. е било съобразно с чл. 5, т. 1. Той твърди обаче, че задържането му след отмяната на решението за условно освобождаване през юни 1977 г. не е било в съответствие с чл. 5, т. 1 (а).

“Вярно е, че според английското право, с изключение на случаите на помилване или на упражнение на кралския прерогатив за намаляване на присъдата, лицето, осъдено на доживотен затвор, никога не възстановява правото си на свобода, включително и когато бъде освободено условно. От това не следва обаче, че от момента на осъждането си на доживотен затвор през декември 1966 г. г-н Уийкс е загубил своето право на “свобода и сигурност на личността”, както е гарантирано в чл. 5 от Конвенцията. Чл. 5 се отнася за “всеки”. Всички лица, независимо дали са на свобода или са задържани, се ползват от защитата на чл. 5, т.е. от правото да не бъдат лишени или да не продължат да бъдат лишавани от свобода, освен в съответствие с условията, посочен в т. 1 и – ако са арестувани или лишени от свобода, да се ползват от различните гаранции, осигурени от точки 2 до 5, доколкото те са приложими. Дали г-н Уийкс е възвърнал “свободата” си по смисъла на чл. 5 от Конвенцията, когато е бил освободен условно през март 1976 г., е фактически въпрос, зависещ от действителните условия на режима, на който е бил подложен. Въпреки всичко, ограниченията, на които свободата на г-н Уийкс извън затвора е била подложена съгласно закона, не са достатъчни да попречат тя да бъде квалифицирана като състояние на “свобода” по смисъла на чл. 5. Следователно, трябва да се определи дали новото лишаване от свобода, изтърпяно от жалбоподателя въз основа на това решение [за отмяна на освобождаването], е било съобразно с чл. 5, т. 1, (а).”

Позовавайки се на решенията си по делата [Бозано](#)¹ (18.12.1986 г., А.111) и [Ван Другенброк](#)² (24.06.1982 г., А.50), Съдът припомня, че “лишаването от свобода” трябва не само да следва хронологически присъдата, но и да е в достатъчна причинна връзка с нея. Целите, които се преследват с упражняването на дискреционната власт за условно освобождаване на осъдения и за евентуалното му връщане в затвора, не са дефинирани във вътрешния закон, но стават ясни от мотивите на присъдата. “[Вътрешните съдилища] са прибегнали до “неопределена” присъда: това позволява на компетентния орган ... да наблюдава развитието [на осъдения] и да го освободи, когато прецени, че той вече не

---

¹ Bozano

² Van Droogenbroeck

представлява опасност за обществото или за самия себе си, с надеждата, че това ще стане по-скоро, отколкото би било възможно, ако бъде осъден на дълъг срок лишаване от свобода. Основанията, изрично изложени от съдилищата за налагането на г-н Уийкс на тази форма на лишаване от свобода, по самата си същност подлежат на промяна с течение на времето, като при това мярката остава в сила през целия му живот. По това неговата присъда се отличава от доживотната присъда, налагана поради тежестта на престъплението. В този смисъл мярката, наложена на г-н Уийкс, е сравнима с мярката по белгийското право, разгледана в делото *Ван Другенброк* – поставяне на рецидивист или закоравял престъпник на разпореждане на правителството – макар и в настоящия случай да е била наложена за цял живот, а не за определен период. Изискваната от б. “а” причинна връзка би била прекъсната, ако се стигне до положение, при което решенията да не се освободи или повторно да се задържи едно лице почиват на основания, които са несъвместими с целите на съда, постановил присъдата.” Фактите по делото сочат, че такава ситуация не е възникнала при повторното задържане на г-н Уийкс през 1977 г. Не е имало нарушение на чл. 5, т. 1.³

Жалбоподателят поддържа по-нататък, че не е имал възможност да обжалва законността на задържането си, както изисква чл. 5, т. 4, нито през 1977 г. – при връщането му в затвора, нито през разумни интервали от време в течение на целия период на задържане.

Съдът припомня и отново застъпва становищата, които е взел по сходното дело *Ван Другенброк* относно неприложимостта при тези специфични случаи на тезата за инкорпориране на контрола за законност на лишаването от свобода в самата присъда, както и относно критериите, по които трябва да се съди за законността на задържането съгласно чл. 5, т. 4 – не само вътрешноправни, но и произтичащи от текста и смисъла на Конвенцията. Като отчита и особеностите на конкретния случай и в съответствие с изводите си по чл. 5, т. 1 относно причинно-следствената връзка между първоначалната присъда и последващите задържания след условно освобождаване, която в определени ситуации може да се разкъса, той приема: “Следователно, по силата на чл. 5, т. 4, г-н Уийкс е имал право да сезира “съд”, разполагащ с компетентност да се произнесе “в кратък срок” дали лишаването му от свобода е станало “незаконно” в този смисъл; тази възможност трябва да бъде открита за него в момента на всяко ново задържане, след като е бил на свобода, а също и на разумни интервали през цялото време на лишаването му от свобода. Чл. 5, т. 4 не гарантира право на съдебен контрол с обхват, който би позволил на съда да из земе дискрецията на решаващия орган по всички аспекти на случая, включително по въпроси на целесъобразност. Контролът обаче трябва да бъде достатъчно широк, за да обхване и онези условия, които съгласно Конвенцията са съществени за законността на задържането на лице, изтърпяващо специфичния вид лишаване от свобода, наложено на г-н Уийкс.”

Накрая Съдът разглежда въпроса дали средствата за защита, с които е разполагал жалбоподателят, са отговаряли на изискванията на чл. 5, т. 4. ““Съдът”, който се има предвид в чл. 5, т. 4, не трябва задължително да е класически съд, интегриран в стандартната съдебна система на страната”. Няма пречка един специализиран орган като Съвета, нарочно създаден в Англия, за да разглежда въпросите по условното освобождаване или връщането в затвора на засегнатото лице в случаи като процесния, да бъде приет за “съд” по смисъла на

---

³ Решението е взето с мнозинство от 16 гласа срещу 1.

чл. 5, т. 4, стига да притежава необходимите качества – независимост от изпълнителната власт и от страните, възможност за осигуряване на адекватни процесуални гаранции, решаваща, а не просто съвещателна компетентност и власт да разпорежи освобождаване, в случай на незаконност на задържането. Съдът приема, че Съветът е независим и безпристрастен орган. При периодичното разглеждане на задържането той има чисто консултативни функции и постановява само препоръки. Препоръките му са задължителни при случаи на връщане в затвора след предходно условно освобождаване, както е било с г-н Уийкс през 1977 г. В последната хипотеза обаче липсва една от основните гаранции на съдебните процедури – засегнатото лице няма гарантиран достъп до всички неблагоприятни за него материали, с които разполага Съветът, което накърнява възможността му за участие в производството. Следователно и в двете хипотези Съветът не задоволява изискванията на чл. 5, т. 4.

Съдът разглежда и съществуващата възможност за съдебен контрол върху тези решения, който принципно би могъл да допълни и отстрани горните недостатъци на процедурата пред Съвета. Той приема обаче, че обхватът му “не е бил достатъчно широк, за да се отнася и до условията, съществени за “законността” на задържането на г-н Уийкс по смисъла на чл. 5, т. 4 от Конвенцията, т.е. дали то е било съответстващо и следователно – оправдано от целите на наложената му “неопределена” присъда.”

“В заключение, има нарушение на чл. 5, т. 4.”⁴

---

⁴ Решението е взето с мнозинство от 13 срещу 4 гласа.